

BATI SOSYOLOJİSİNİN YAKLAŞAN KRİZİ

ALVIN W. GOULDNER

Elinizdeki kitap, Alvin W. Gouldner'in yirmi yıllık çalışmasının bir ürünüdür. Yazar, uzun soluklu ve planlı çalışmasının önemli bir bölümü olarak nitelendirdiği eserinde *Batı Sosyolojisi* olarak adlandırdığı geleneğin kökeninin ve dönüşümlerinin kapsamlı, tarihsel bir incelemesini yapmaktadır. Platon'dan günümüze sosyal teorilerin izini süren ve klasik sosyoloji teorilerinin her birini kavramsal düzeyde açıklayan Gouldner, bu teorilerin kendi içlerindeki çelişkilere ve birbirleriyle olan gerilimlerine odaklanmaktadır. Söz konusu tartışmalardan aldığı ilhamla Batı Sosyolojisi'nin krize girmek üzere olduğunu iddia eden yazar, krizi teşhis etme teşebbüsünde özellikle "Akademik Sosyoloji" ve Talcott Parsons'ın sosyoloji anlayışı üzerine eleştirilerini yoğunlaştırmaktadır. Yazar ayrıca bu krizi aşmak için yeni yöntemler de önermektedir. Diğer çalışmalarında olduğu gibi bu eserinde de Gouldner, sosyal teori okumalarında tarihsel bakışın önemine vurgu yapmakta ve tarihsel bilginin sosyal teoriyi şekillendirmesindeki rolüne dikkat çekmektedir.

SAKARYA

BATI SOSYOLOJİSİNİN YAKLAŞAN KRİZİ

ALVIN W. GOULDNER

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
KÜLTÜR YAYINLARI

BATI SOSYOLOJİSİNİN YAKLAŞAN KRİZİ

ALVIN W. GOULDNER

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINLARI

9 783055 071822

BATI SOSYOLOJİSİNİN YAKLAŞAN KRİZİ

ALVIN W. GOULDNER

Çeviren: Mesut Şenol

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINLARI

Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları -8-

Batı Sosyolojisinin Yaklaşan Krizi

Alvin W. Gouldner

Copyright © 1970 by Alvin Gouldner

İlk olarak Perseus Books Group üyesi Basic Books tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanmıştır.

Çeviren: Mesut Şenol

Kitabın Özgün Adı: The Coming Crisis of Western Sociology

Copyright © 1970 by Alvin Gouldner

First published in the United States by Basic Books, a member of the Perseus Books Group

Yayın Editörü ve Koordinatörü

Nebi Miş

Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları

Sakarya Üniversitesi Esentepe Kampüsü, Ortadoğu Araştırma Merkezi

54187 Serdivan Sakarya

Tel: 0 264 295 36 02 / **Faks:** 0 264 295 55 62

Sertifika No: 27377

Web: www.ormer.sakarya.edu.tr

E-Posta: kulturuyayinlari@sakarya.edu.tr

1. Basım

Ağustos 2015 - Sakarya

ISBN: 978-605-5077-08-2

Yayın Koordinatör Yardımcıları: Ömer Behram Özdemir - Mustafa Caner

Kapak Tasarımı: Sadullah Hatam

Tasarım - Baskı Hazırlık: Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı

Rabat Sokak 27/2 Gaziosmanpaşa - Ankara

Tel: 0 312 431 21 55

Baskı: Salmat Basım Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1 İskitler/Altındağ/Ankara

Bu kitabın Türkiye yayın hakları Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınlarına aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İçindekiler

Önsöz ix

I. KISIM

SOSYOLOJİ: ÇELİŞKİLER VE ALTYAPI

1. Bölüm GİRİŞ: SOSYOLOJİNİN ELEŞTİRİSİNE DOĞRU 15

Popüler Kültür Olarak Sosyoloji 16

Yeni Duygular, Eski Teoriler 19

Sosyoloji ve Yeni Sol: Bir Açmaz 23

Eleştiri ve Yeni Tarihsel Perspektif 31

2. Bölüm SOSYOLOJİ VE ALT-SOSYOLOJİ 37

Sosyoloji Sosyolojisine Doğru 43

Sosyolojinin Karakteri 45

Arka Plan ve Alan Varsayımları 48

Alan Varsayımlarının Önemi: Bir Araştırma Notu 57

Duygular ve Teori 59

Kişisel Gerçeklik ve Sosyal Teori 63

Sosyal Teorinin Altyapısı 70

Teorik Altyapı ve İdeoloji 72

İdeoloji Olarak Yöntem 75

Alan Varsayımı Olarak Sosyal Yapının Özerliği 77

Özerkliğin Çelişkisi 81

3. Bölüm FAYDACI KÜLTÜR VE SOSYOLOJİ 91

Orta Sınıf ve Faydacı Kültür 91

Anomi: Faydacılığın Sapkın Patolojisi 96

İşsiz Ben 106

Faydacılığın Parasal Modeli 107

Refah Devleti, Faydasız Olanın Elenmesi ve Kontrolü 110

Faydacılığa Karşı Hayal Dünyasında Yaşanan Direniş 112

Refah Devleti'nin Sınırları 116

Faydacı Kültür ve Sosyal Teori 117

4. Bölüm SOSYOLOJİDE NE OLDU: YAPISAL GELİŞMENİN TARİHSEL BİR MODELİ 127

1. Dönem: SOSYOLOJİK POZİTİVİZM 128

Bireysel Faydacılığı Dengeleyici Özelliğiyle Sosyoloji 131

Sosyal Olandan Ekonomik Sonuç Çıkarma 133

Pozitivist Büyük Teori ve Restorasyon Açmazı 135

Kopma ve Tarafsızlık 145

Restorasyon ve Devrim Arasında Pozitivizm 149

2. Dönem: MARKSİZM 153

Marksizmin Sosyal Faydacılığı 153

Marksizmin İkili Ayrışması ve Akademik Sosyoloji 157

Pozitivizm ve Daha Sonraki İşlevselcilik 160

Romantik ve Faydacı Kültür Belirtileri 162

Konusunda Görüş Ayrılıkları

3. Dönem: KLASİK SOSYOLOJİ 163

Evrimciliğin Gerilemesi ve İşlevselciliğin Yükselişi 164

Faydacılığa Karşı Alman ve Fransız Tepkilerinin Farklılaşması 169

Pozitivizm ve İşlevselcilik Arasındaki Devamlılıklar 173

İngiltere'deki Antropoloji ve Sosyoloji Sorunu 174

İngiliz Antropolojisinde İşlevselcilik 177

Din İhracı 187

Sosyolojinin Üniversiteyle Bütünleşmesi 188

4. Dönem: PARSONSÇU YAPISAL İŞLEVSELÇİLİK 192

Fransız İşlevselciliği ve Alman Romantizminin Bir Sentezi Olarak Yapısal İşlevselcilik 192

Etik Kurallar Sosyolojisi: Sosyolojide Bir Yapısal Boşluk 194

Büyük Buhran Bağlamında Yapısal İşlevselcilik 195

Orta Sınıf Toplumu ve Parsonsçuluk Genel Krizi 200

Akademik Sosyoloji'nin Uluslararasılaştırılması 205

Pozitivizm ve Parsons: Bilimcilikten
Profesyonelliğe **208**

YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICI: ORTAYA ÇIKAN EĞİLLİMLER 217

Marksizm ve Akademik Sosyoloji: Görüş ayrılıkları
ve Artan Çok Merkezilik **217**

Parsonsçuluk: Yaklaşan Etkisizleşme **219**

II. KISIM

TALCOTT PARSONS'UN DÜNYASI

5. Bölüm ERKEN DÖNEM PARSONS 229

Parsons'un Önemi **229**

Üniversite Yapısı ve Teorik Tarafsızlık **232**

Parsons Harvard'da **236**

Kapitalizm Tartışması **243**

Kapitalizmin Mükemmelliğine Doğru **248**

Teorik Gönüllülüğe Doğru Sürüklenme **252**

Yabancılaşma ve Gönüllülük **257**

İşlevselciliğin Liberalleşmesi **265**

6. Bölüm DÜNYAYI BİR BÜTÜNE DÖNÜŞTÜRME:

BİR SİSTEM ANALİZCİSİ OLARAK PARSONS 271

Teorik Bir Belirsizliğin Sosyolojisi Konusunda Notlar **272**

Bir Simge Olarak Kavramsal Sistem **278**

Sistem Analizcisi Olarak Parsons **285**

Sistem Analizinin Sorunları **285**

Sistemlerin Karşılıklı Bağımlılığı **289**

İşlevsel Özerklik ve Karşılıklı Bağımlılık **291**

Gerilim Taşıyıcıları Olarak Etik Kodlar **293**

Sosyal Sistem ve Ben Kavramı **295**

Farklılaşmayı Ortadan Kaldıran Sosyal Anomi **303**

Sistem Unsurlarını Tartmak **304**

Denge Sorunları **311**

Azalan Uydumculuğun Marjinal Faydası **313**

Uydumculuğun Sınırlılığı ve Bedeli **315**

Doyumun Azlığı ve Arzı **318**

Karşılıklılık, Tamamlayıcılık ve İstismar **322**

Denge ve Güç Eşitsizlikleri **325**

7. Bölüm TALCOTT PARSONS'UN KATI ANLAYIŞI: DİN, DİNDARLIK VE İŞLEVSELÇİLİKTE DÜZEN ARAYIŞI 331

Örtük Kimlikler **331**

Durkheimci İkilem **334**

İşlevselcilik ve Düzen Sorunu **337**

İşlevselcilikte Din ve Etik **341**

İşlevselcilik ve Din: Bazı Alan Araştırması Verileri **345**

İşlevselciliğin Dindarlığı **350**

Etik Kaygıların Sosyal Temelleri **356**

Etik ve Atfedilen Tarafsızlık **365**

Pozitivizm ve Endüstriyalizmin Etik Krizi **366**

Endüstriyalizmde Etik ve Yoksulluk **370**

Bazı İkilemler ve Beklentiler **375**

8. Bölüm GÜÇ VE ZENGİNLİK KONUSUNDA PARSONS'UN GÖRÜŞLERİ 381

Güç Sorunsalı **387**

Amerikan Toplumunu Bir Bütün Haline Getirme:
Zengin Olmanın Önemi **396**

Mülkiyet Sosyolojisine Doğru **405**

C. Wright Mills Konusunda Talcott Parsons'un Görüşleri **417**

Başarı, Atıf ve Aile **426**

Anomi ve Mülkiyet Kurumları **430**

Saygınlığın Farkı, Hiyerarşi ve Etik Kurallar **433**

İşlevselci Muhafazakârlığın Yapısı: Bir Özet ve Genel Bakış **439**

Değere Bağlı İşlevsellik **442**

III. KISIM

BATI SOSYOLOJİSİNİN YAKLAŞAN KRİZİ

9. Bölüm BATI SOSYOLOJİSİNİN YAKLAŞAN KRİZİ, I: REFAH DEVLETİ'NE DOĞRU KAYIŞ 453

Refah Devleti ve İşlevsellik **454**

Refah Devleti Baskısı **456**

Değişim Teorisi **466**

- Parsons'un Değişim Analizinin Özellikleri **468**
- Marksizme Doğru Sürüklenme **469**
- Farklılaşma: Üretim İlişkileri Karşısındaki Güçler **473**
- Evrim Teorisinde Parsons-Marx Yakınlaşması **478**
- Smelser ve Moore: İşlevselcilik ile Marksizmin Yakınlaşması **486**
- 10. Bölüm BATI SOSYOLOJİSİ'NİN YAKLAŞAN KRİZİ, II: İŞLEVSELÇİLİĞİN DAĞILMASI VE YENİ TEORİLERİN YÜKSELİŞİ 493**
- Dağılma ve Çekirdek Grup **494**
- Gençlerin Tatminsizliği **497**
- Krizin Belirleri: Goffman'ın Dramaturjisi **499**
- Etnolojik Yöntem: Bir Vaka Olarak Sosyoloji **515**
- Homans: Değişimin İnatçı Dünyası **521**
- Teori ve Altyapısı **523**
- Yeni Sol ve Yeni Altyapı **526**
- Sosyal Teori ve Üniversite **530**
- Teori, Altyapı ve Yeni Kuşaklar **532**
- Sosyoloji ve Yeni Sol **534**
- Özet **540**
- 11. Bölüm PLATON'DAN PARSONS'A: MUHAFAZAKÂR SOSYAL TEORİNİN ALTYAPISI 543**
- Kısmen İyi Dünya **545**
- Toplum Hakkında Çelişik Duygular **546**
- Kötü Gerçek midir? **550**
- İyi ve Kötü Yanlarıyla Dünya **550**
- Toplum Olmayan Yerde İnsancılık Olmaz **552**
- Hiyerarşinin Metafiziği **553**
- Düzen İçinde Bir Dünya **555**
- Meşru ve Özgün **557**
- Sapkınlık ve Anomi **559**
- Uydumculuğun Maliyetleri **563**
- Doyumsuz İnsan **565**
- Kötümserlik, Ölüm ve İnsani Durum **567**
- İşlevselci Altyapının Varlığını Sürdürme Yeteneği **571**
- Radikal Sosyolojinin Potansiyeli **574**
- Sosyolojinin Geleceği Üzerine Bir Not **581**

**12. Bölüm MARKSİZMİN KRİZİ VE SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE
AKADEMİK SOSYOLOJİ'NİN ORTAYA ÇIKMASI ÜZERİNE
NOTLAR 587**

Sovyet Marksizminin Krizi: Dilbilimsel Tartışma **594**

İşlevselciliğin Doğu'ya Yönelmesi **597**

Sovyet Bloğu'nda Akademik Sosyoloji **602**

Sovyetler Birliği'ndeki Akademik Sosyoloji'nin Sosyal Kaynakları **607**

Sovyet Sosyolojisinin Görev ve Sorumluluğu: Sosyal Bütünleşme **609**

Akademik Sosyoloji'nin Kurumsallaşmasının Yapısal Kaynaklarının
Bir Modeli **612**

Dünya Sosyolojisinde Beklenen Yeniden Ayarlama **619**

Sosyoloji İçin Kurumlar ve Üniversite Kaynakları **623**

IV. KISIM

**SON BÖLÜM: TEORİSYEN KENDİSİNİ TOPARLIYOR AMA
KISMEN**

**13. Bölüm BİR SOSYOLOG OLARAK YAŞAMAK: DÖNÜŞÜMSEL BİR
SOSYOLOJİYE DOĞRU 629**

“Batı Sosyolojisinin Yaklaşan Krizi”nde Sosyal Teori ve Kişisel
Gerçeklik **630**

İzin Verilen ve Verilmeyen Sosyal Dünyalar **633**

Dönüşümsel Bir Sosyolojiye Doğru **638**

Sosyoloji ve Liberal Teknolojiler **653**

Dönüşümsel Sosyoloji ve Radikal Sosyoloji **656**

Bir Çalışma Etiği Olarak Dönüşümsel Sosyoloji **658**

Tarih ve Biyografi: Bir Patinaj **662**

Dönüşümsel Sosyoloji Kendisine Bakıyor **666**

DİZİN 671